This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Rom
2290
117

Digitized by Google

Rom 2290.117

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

M. Obrador y Bennassar

Doctrines Sociologiques Lulianes.

Fragments originals concordats ab breus notes y comentaris.

51

Mallorca
1905

Digitized by Google

HESPERIA
Libros Hispánicos
ZARAGOZA

Digitized by Google

Doctrines Sociològiques Lulianes

Digitized by Google

Digitized by Google

ESTUDI

DE LES

DOCTRINES SOCIOLOGIQUES

DE

RAMON LULL

APUNTACIONS Y FRAGMENTS EXTRÈTS DELS MÉS ANTICHS

TEXTES LULIANS ORIGINALS

CONCORDATS AB BREUS NOTES Y COMENTARIS

DEN

M. Obrador y Bennassar

Llicenciat en Filosofía y Lletres, Bibliotecari, Arxiver
de la Excma. Diputació Provincial Balear, &c.

PALMA DE MALLORCA

AMENGUAL Y MUNTANER, IMPRESSORS

1905

Digitized by Google

Rom 2290.117

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
JUL 31 1974

H2113

Digitized by Google

AL EXCM. SENYOR

D. JOSEPH SOCÍAS Y GRADOLI

PRESIDENT

DE LA DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE LES BALEARS

EN bona lley de cortesía y de sencer agrahiment, a ningú millor ni primer que a vos, amable senyor meu y car amich de tota la vida, m'es llegut ni'm pertoca dedicar aquest breu estudi de les Doctrines sociològiques de Ramon Lull: *valdement no sia prou digne de la favorable acullida y recompensa que li varen concedir ni corresponga, per incomplet y poch ordenat, a la gloriosa anomenada d'aquell gran filosof y abundosíssim escriptor, honra de la nostra terra.*

Mester será, per escusar sos defectes, tenir presents les ocasionals circunstancies que'm determinaren a compondre'l, dins el curt espay d'una quinzena de dies. Quant va publicarse antany el cartell convocatori dels Jochs Florals mallorquins, la vostra gentilesa y la constant amor que teniu a les nostres coses no's contentaren amb oferir-hi un premi al millor estudi expositiu de

Digitized by Google

Sociología luliana, *sino que encara hi volguéreu, de més a més, afegir a la joya artística l'escreix de que s'estampás a costes y despeses vostres el treball guanyador del premi.*

No paregué gens estranya ni sorprenent, als qui vos coneixen, tan abundosa lliberalitat y devoció per enaltir y divulgar les glories mallorquines; perque en tractarse d'això, sempre vos hem vist esser dels primers, y bellament se pot dir qu'en veniu de raça. Vostron pare (al cel sia ell) ja era axí; y els amadors de la nostra Historia bé recordam el diligent afany amb que arreplegava y publicava—aprofitant les breus hores que podía sostreure a la seua tasca professional—els curiosos y memorables fets dels antichs Reys de Mallorca. *Consemblants aficions tenía el vostro germá major, tan simpátich a tothom y tan anyorat, d'ensá que la mort traidora'ns el va robar en plena joventut, a la flor del món, quant tanta d'amor mostrava a les nostres arts y lletres... Y per no parlar d'altri sino de vos, basta recordar la bona acullida y la protecció generosa que dispensáreu, no fa molts d'anys, a-n aquell pla y projecte del cronista y arxiver d'aquesta ciutat, En Benet Pons, de catalogar, estampar y trèure a llum la «Colecció de Documents relatius al Reyne de Mallorca».*

Jo, qu'entre les mercès rebudes de vos, y dels demés Diputats vostros companys, vos dech la de que'm volguésseu per arxiver d'aquesta Corporació que dignament presidiu, vaig trobar, al convocarse aquí els Jochs Florals d'antany, qu'una de tantes maneres de mostrarvos agrahiment, sería malavetjar que aquell tema assignat vostro no romangués buyt o desèrt, com perillava romandre-hi, no tant per falta d'erudites plomes lulistes, com per la fretura en que tal volta's trobassen de textes lulians autèntichs abastement per ordenar y compondre el treball que proposáveu. De bons forners qui'l pastassen y l'enfornassen, no n'havíem segurament de passar estrenyedat; sino més tòst, en tot cas, de bon llevat y farina.

Digitized by Google

Vench a dir que, al dia d'avuy, trobantse encara escampats y en gran part inèdits els textes originals de Ramon Lull, es pe'ls erudits una tasca molt torbareta y difícil, quant no impossible, la de fer un estudi documentat, sobre qualsevol dels rams de ciencia o d'art que tractá aquella incansable ploma que tot ho especulava, moguda per tan potent y febrós cervell que de tot sabía. Sovint puja més la feyna d'arreplegar materials, que no la de confegirlos y posarlos en bon orde. Per això es estat que jo, havent pogut aprofitar l'avinentesa de tenirne molts de preparats per l'edició de les Obres de Ramon Lull *que ja tenim comensada, m'ha llegut millor que no a altres més experts y erudits lulistes, coleccionar y sarzir un aplech de textes de Ramon Lull, relatius a-n aquesta branca de ciencia que'ls filosofs moderns han batiada amb el nom de* Sociología.

Ni ell ni cap altre dels escriptors del séu sigle la designá per tal nom, ni pretengué ferne lo que s'en diu un sistemátich còs de doctrina. Això es vengut molt després, casi podríem dir en temps nostro, que tant se son ubèrts els enteniments, y han empeltat noves mudes y fet brostar novells tanys de la soca esponerosa que, sis centuries enrera (1295), ja'ns mostrava alegoricament l'autor del Arbre de Sciencia.

En dues parts o tongades veureu que l'he compartit, a-n aquest estudi. Dins la primera hi va inclòs lo que vaig tenir temps d'agavellar, fins al dia meteix en que espirava el termini del certamen. Dins l'altra que vé derrera, hi he seguit després aplegant, un poch ara un poch su-ara, qualque cosa més de lo molt que a espigolar romanía, y roman encara arreu, per aquell immens sementer de la enciclopedia luliana.

Acceptaulo tal com es, benvolent senyor y amich, a-n aquest escafit treball, sense sospesarlo gayre ni mirarlo molt de prim conte. Y per més inclinarvos a disculpar la mesquina pobretat del oferiment, rebeu desd'ara per endavant el vot y la pro-

Digitized by Google

mesa de ferne d'altres, d'estudis més sencers y espinzellats, sobre les doctrines del nostro gran escriptor, si Deu me dona salut y lleguda de luliejar quietament, arredossat y a recés en aquest reconet d'arxiu que, grat sia a la bondat vostra, me será plaent repòs y compensació dels passats anys de maruell y pelegrinatge y de trescar món, al servey d'aquell príncep inconstant en mar y en terra, sempre errant y desficiós, y que cercant pau d'esperit sense arribar may a trobarne en lloch, fará bo encalçarla de bades, com no l'ha poguda fruir perdurablement dins la quietut ermitana de Miramar: en aquell xalest paradís, abon el contemplatiu autor del Blanquerna *hi assolía les breus diades que en aquest món va gaudir, de tranquil sejorn y bellviure.*

Deu vos guart molts d'anys, y en gracia seua 'ns mantenga a tots, si per bé ha d'esser; a major conexença y enaltiment del benaventurat mallorquí, pare y patriarca immortal de la nostra llengua y literatura.

Sempre agrahit sirvent vostro y afm. amich coral,

M. Obrador.

Febrer de 1905.

Digitized by Google

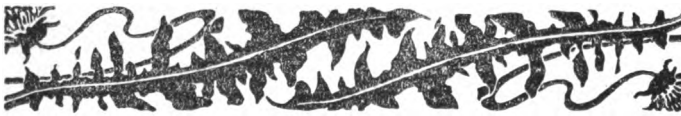

Advertencia preliminar

UES castes d'inimichs ha tengut tots temps y té encara avuy en dia el gran filosof, escriptor abundosíssim y benaventurat mártir mallorquí, Mestre Ramon Lull: dues colles de gent que, cadascuna pe'l séu compte, en dret seny o inconscientment, l'han mal entês y l'han perjudicat molt:—1.ª Els séus detractors o impugnadors sistemátichs, de Fra Eymerich en avall;—y 2.ª Els séus defensors y panegiristes a tota ultransa, que a escuses d'alabarlo y defensarlo en tot, sense limitacions ni reserves, li han fet tal volta més nosa y més flach servey que'ls inimichs declarats.

Contra uns y altres s'es mester anarhi molt alerta y posarse en guarda, si's vol estudiar amb vera imparcialitat científica y justesa històrica la personalitat y l'obra d'aquella gran figura del sigle XIII, evidentment notable y digna de principal atenció, a pesar d'uns y altres.

Tot estudi que avuy en dia s'emprenga y's tracti de dur a fi sobre En Lull y la seua fecondíssima producció, —ja sia en sentit doctrinal (idèes y principis), ja desde'l punt de vista artístich (literatura, poesía), ja filològich

Digitized by Google

(llenguatge, procés evolutiu morfològich provençal-catalá), ja personal o biográfich, etc.,—no pot tenir més qu'una base vera y un punt de partida solidament fonamentat: la lectura y compulsa directa dels textes lulians originals, per totes aquelles obres de les quals n'es romás qualcun; y en defecte d'ells, la de les versions reconegudament més autèntiques y completes; rebutjant o posant en corantena les abreviades, amplificades o escrites per deixebles y expositors «*ad mentem lullianam*...» etc.

Aqueix sistema, generalment aplicable a tota investigació o análisis crítica d'un pensador o escriptor més o manco antich, té aplicació especialíssima y necessaria a qualsevol estudi luliá, per rahons evidents y prou conegudes. Com més vives y bullents y extremades son les apologíes y les diatribes, més perillen allunyarse del just criteri de veritat. Y en el cas concret del judici y concepte històrich qu'avuy en dia s'haja de formar y emetre sobre Ramon Lull y lo que realment va esser y representar com home, com a pensador y escriptor, tal procediment y norma son els únichs qui resulten vertaderament profitosos y acceptables.

L'obra crítica-lulista del sigle XX ha d'esser, abans y primer que tot, obra de reintegració, de reconstrucció inicial, de reversió històrica, de retorn al punt de partida.

Aplicació práctica y corolari de tal principi y modo de veure, es el procediment seguit per aquest treball, del qual va aquí solament el bessó, la *materia prima*. Lo restant (composició, ordenament, forma,) es ben fácil y aviat fet: questió simplement metòdica y de bona traça. Agrupació y classificació de materies per seccions y capítols; notes y comentaris y confrontes, perqu'en result una exposició clara y ordenada y més plaent al lector,... tot això es feyna complementaria: treball d'enratjolador, que ja té paleta y escaire en má, y materials a pèu d'obra.

Digitized by Google

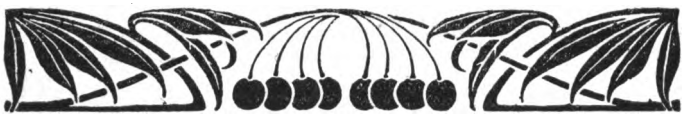

Sociología Luliana

Primera Part

UNT de partida inicial, fonament y pedra angular de tota la construcció sociològica luliana, es el postulat o fórmula de les *tres rahons* ab que's declara y justifica la divinal creació del home. Aqueixa fórmula inclou el concepte general, sintètich, del món y del univers; senyalant la causa y rahó d'esser, la finalitat primordial del home en aquesta vida y en l'altra; així com les intencions, primera y segona, per que va esser creat y per que *es* (vol dir, *existeix)* en aquest món:

...Deus es membrable, intelligible, amable e honorable... E per açò que fos membrat, conegut, amat, honrat, temut, obehit e servit, ha creat home; lo qual es, *per ço que membre, entena e am e honre e servesca Deu. ...Aquesta rahó es la pus principal per que* es *hom: e sots aquesta es altra rahó per que* es *hom, ço es a saber, que hom* es, *per ço que haja gloria en paradís, membrant, conexent e amant Deu:... Aprés aquesta rahó... está altra rahó per que* es *hom, ço es a saber, que hom* es, *per cors de natura,... engendrant un hom altre.*

Felix, VIII, cap. 3.

Digitized by Google

Gentil, libr. III. *La final causa, ço es, la principal rahó per que Deus ha creat home, es per ço que hom haja conexensa de Deu e am Deu. E la segona entencio per que Deus ha creat home, es per que hom particip en la gloria ab Deu eternalment sens fi.*

Felix, VIII, c. 4. *—Sènyer, dix Felix, ¿hom per que viu en est món?—Lermitá respos e dix:—Hom viu en est món, per ço que viuent membre e entena e am Deu: e hom viu en est món, per ço que pusca viure en laltre setgle en gloria perdurable. E encara sapies que anima racional es una cosa metexa ab sa vida; car ço que es anima racional, es vida.*

» » ibid. *Hom just vol viure longament en lo món, per ço que molt pusca Deu servir, e en paradís gran gloria pusca haver.*

Tots els conceptes y doctrines sociològiques de Ramon Lull no son sino brolls y reguerons dimanants d'aquesta meteixa font.

Organisme harmònich de tot lo creat. Totes les creatures universalment son creades «*a servir home*»:

Doctr. Pueril, cap. 3. *Vejes, fill, Deus con grans coses ha creades, axí com cel e mar e la terra, e vejes quantes coses ha creades, e esguarda com les que ha creades son belles e profitables en sí, e a les creatures. Tots los reys qui son, ni tots los homens daquest món, no poríen crear una flor ni una bestia* (1). *No poría hom crear nula creatura... Daquelles coses qui son al home pus necessaries, ha Deus donada major abundancia, axí com de terra e daer e daigua e de foch e de sal e de ferre e de pa... Deus ha creat a hom lo cavall per cavalcar, e lastor per cassar, el molló per menjar, e la lana per vestir, e lo foch per calfar, e lo bou per arar, e les altres creatures ha creades Deus a servir home...*

Y l'home es estat creat a conexer, amar y servir Deu:

Id. » *Deus ha creats tos ulls per ço que ab los ulls lo vejes en les creatures;... e Deus ha creada ta memoria per ço que ab aque-*

(1) «*...si tots los angels els demonis e tots los homens sajustauen e sapoderauen a fer un peu de formiga o a fer una flor, entre tots non aurien poder.*» (*L. de Contemplació*, cap. 28.)

Digitized by Google

lla lo remembres, e Deus ha creat ton cor per ço que sia ta cambra hon lo tengues e lams, e Deus ha creades tes mans per ço que fasses bones obres, e ha creats tos peus per ço que per les sues carreres vajes, e ha creada ta boca per ço quel lous el beneesques. No poría dir, fill, tantes creatures com Deus ha creades, ne no sabría dir la senyoría quet ha donada sobre elles, ne tu no pories entendre lo gran deute en que tu est esdevengut, per lo gran benifet que has reebut de ton creador.

Segueix explicant la senyoría que Deu ha donada al home sobre totes les creatures, y la sumissió final del home a la conexença, amor y servey de Deu.

De colre (1).—Estableix com a lley natural y divina el *repòs dominical:*

Colre es fer festa en la qual sia fet remembrament de Deu e de oracio e de les obres que hom ha fetes en la setmana. Doctr. Pueril, cap. 15

Deus reposá en lo .vij. dia, a significar que hom en lo .vij. dia dega reposar corporalment, e que spiritualment e corporal fassa reverencia e honor a nostro Senyor Deu.

Aquest dia festival es dia de oracio e de contriccio e de plorar los peccats que hom ha fets, e en aquell dia majorment deu hom remembrar les vanitats daquest món e la gloria de paradís e les infernals penes...

Plany y censura que les festes colendes síen motiu y ocasió de disbauxa, abusos y desorde:

Creegudes son en lo món culpes e errors, e umplides son les carreres per les quals van los homens sostenir treballs infinits: e per açò en les festes son fets convits, e ajustaments de peccats, pus fortment que en los altres dies: e en aquell sant dia que Deus sa retengut en la setmana per ço que hom li fassa més donrament que en los altres dies, en aquell dia, fill, fan les gents més de vanitats en menjar e en boure e en parlar e en anar, e en les altres coses semblants a aquestes. » ibid.

(1) *Colre,* (del llatí *colere, colui, cultum):* honrar, respectar, solemnisar. D'aquí vé l'anomenarse *festes colendes* les més solemnes de l'any.

Digitized by Google

Fa extensiva la lley del descans dominical a les besties y tot, ademés dels esclaus, sirvents y jornalers:

Doctr. Pueril, cap. 15.

Amable fill, manament es en la lig, que ton serv e ton bou fassen festa un jorn la setmana, per ço que sia significat que ton serv e ton bou fan festa en la tua festa; e enaxí en la festa daquest món es significada la gran festa qui es en laltre setgle en la presencia de nostro Senyor Deu.

Id. cap. 16. (cfr. més avall, c. 89)

Estableix el precepte divinal y humá de honrar pare y mare, inculcant als fills que no'ls desemparen o avorresquen ni los desamen, per amar la possessió dels bens qu'ells possehexen en aquest món.

No FARÁS HOMEY. L'homicida contrafá y trenca la voluntat de Deu, que prohibeix *auciure (occidere):*

Doctr. Pueril, cap. 17.

Homey es destruir e auciure los homens, los quals Deus vol que viuen. On, per açò que ton voler no sia contra lo voler de Deu, te fa manament Deus que tu no fasses homey.

Condemnació del suicidi:

» ibid.

Si Deus no vol que tu aucíes altre, donchs Deus no vol que tu aucíes tu metex; ne si les besties nels aucells qui son sens rahó no aucíen sí meteys, ¡quant més es sens rahó e encovinent cosa que tu, fill, qui has rahó, aucíes tu metex!

Fatalitat irreparable del crim d'homicidi:

» »

Amable fill, un hom pot auciure altre hom; mas hom no pot tornar viu lom que auciu. On, si tu aucius lom, e Deus te demana ço que tolt li has, (1) *¿que farás?...*

Conseqüencies socials del homicidi: rencors y revenja dels parents del mort:

» »

Gonella e mantell enveleex; mas homey no enveex en la temor daquell qui auciu, ne la ira dels parents daquell que hom auciu.—Amable fill, no vulles esser homeyer, ne vulles auciure nul hom... Ço que Deus fa ne té a vida,... no vulles tu destruir ne auciure.

(1) *Tolt,* participi de *tolre (tollere):* prendre, llevar, despossehir injustament, apoderarse de coses d'altri.

Digitized by Google

¡Ja fa prou y massa destrucció la mort per sí meteixa; que encara l'homo de més a més li haja d'aidar!

Hom tantost com es nat, comensa a murir, cor cascun jorn sacosta a la mort: e per açò no cal, fill, que tu aucies hom; e lexa la mort auciure hom; e perdona a la mort, per amor de Jhesu Christ. Doctr. Pueril, cap. 17.

Perniciosa trascendencia social de la luxuria: Ibid. cap. 18.

Per luxuria vénen les fembres en la ira de Deu e de lurs marits e lurs pares; e per luxuria fan esser menyspreats lurs enfants entre les gents.—Luxuria fa les gents guerretjar, e los homens auciure e nafrar; e les fembres fan les viles e los castells destroyr e cremar, e fan los borts enjuriosament heretar.—No poría ne sabría dir los mals qui vénen per luxuria...

No EMBLAR (1).—Respecte a la proprietat y a l'honra y fama d'altri: Ibid. cap. 19.

Manament ha fet Deus a hom, que no fassa ladronici...

Si mala cosa es, fill, emblar diners o draps o altres coses semblants a aquestes, les quals pot hom retre, adonchs molt pus mala cosa es emblar temps e fama,.. les quals hom no pot satisfer ne retre.

Per emblar, son fetes les forques en que hom penja los homens ladres; e per fer ladronici, tol hom als ladres lo nas e les oreyes e los assota hom per la vila; e per emblar, turmenta hom los homens, perque réten les coses emblades.—Ladronici fa hom estar vergonyós devant les gents... » »

Mellor cosa es e més val, fill, pobre temorós, que ladre rich e ergullós: e mellor cosa es dir de no, que emblar e donar (2).—*Enans que tu, fill, no sies desobedient ne ladre, ne desagradable a Deu e a les gents, ¡enans anásses querre per les portes* (3), *per amor de nostre Senyor Deu Jhesu Christ!* » »

(1) *Emblar*, robar, furtar: (del llatí *involare:* cfr. francès *voler)*.

(2) Ja ho diu l'adagi popular: «*Qui pren y dóna, el dimoni l'encona*».

(3) *Querre*, demanar, cercar, captar: (del llatí *quærere)*.

Digitized by Google

Doctr. Pueril, cap. 22.

Finalitat y objecte qu'ha de tenir per tothom la possessió de bens temporals:

Los bens daquest món no son desirables per ells meteys; ans son per servir Deu. On si tu, fill, est envejós dels bens de ton prohisme, lo teu desirer es en servir tu meteix contra la volentat de Deu.

No envejes los bens de ton prohisme, cor ell los ha mester. En aquells bens que tu veus, es defalliment, en ço que son corrumpables e son posseyts ab dolor e treball e temor.

» » Elogi de la pobresa, segons la práctica cristiana:

La pobretat que nostro Senyor Jhesu Christ e nostra dona Sancta María e los Apòstols hagueren en aquest món daquests bens temporals, te prehica e tamonesta que tu no sies envejós dels bens daquest món; cor si nostro Senyor Jhesu Christ ne volgués, molts ne pogra possehir, e molts ne pogra donar a madona Sancta María e a los Apòstols e als altres Sants qui tanta de pena sostengueren en aquest món per la sua amor.

» » Com més rich, més obligació de fer major be:

Aytant com tes riqueses, fill, serán majors, aytant serás pus encarregat si no fas lo be que poríes.—Si dels bens que tu has no fas tant de be com purías, ¿per que est envejós dels bens que no has?...—Considera, fill, los grans falliments que fan los homens envejosos: cor enveja fa hom esser avar, fals, mentider, traydor e enganable; e enveja fa dir mal als homens falsament; e enveja fa hom desesperar de la misericordia de Deu.

Ibid. c. 27.

Virtuts y saviesa necessaries als Clergues. Preeminencia social de la clerecía. Explícita declaració y proclamació del Poder temporal eclesiástich:

Gran viltat e gran desordonament sería si los officials de Sancta Esgleya eren homens peccadors e homens desordonats e homens qui ignorassen les Sanctes Escriptures...

Sapies, fill, quel pus honrat offici e aquell on ha més de vertuts e de santetat, es de prevere.—Prevere ha poder de perdonar los peccats; e prevere té loch de Jhesu Christ en est món:

Digitized by Google

e lo Sant Apostoli, qui es prevere, deu esser Senyor de tot lo món, e a ell deuen obeyr tots los Reys e tots los Prínceps daquest món.

Remembret, fill, con gran cosa es a esser prevere: cor los Reys e los alts Barons, e los homens quants que son, deuen besar la man el peu al prevere con canta la missa.

Majors devers correlatius de la clerecía, y major responsabilitat y obligada exemplaritat:

Aytant com Deus dóna pus noble orde a prevere que a nul home, aytant es pus obligat lo prevere a amar Deu e agrahir a Deu la gracia e lonrament que li fa en est món. Doctr. Pueril, cap. 27.

Si orde es pus honrat en prevere,... remembrar pots, fill, con en gran cárrech e en gran deute son los preveres com síen bons, per ço que síen agradables a nostro Senyor Jhesu Christ.

MATRIMONI.—Condemnació terminant del *celibat* en los homens llechs: ¡o *orde* religiós, o *matrimoni!* Ibid. c. 28.

Obligat est, fill, a esser en orde de Matrimoni o de Religio; cor tot altre estament se descové ab la final entencio per la qual est creat.

La *fembra* (muller) es serventa del *marit;* però també *vice-versa;* y tots dos son servents de Deu: » »

Amable fill: enaxí com Deus ta donats los ulls ab que vejes, e la lengua ab que parles, enaxí te dóna la fembra quet servesque, adoncs con la prens per muller; cor enaxí com los teus membres ordonadament son estruments a servir lo cors, enaxí ta muller es ordonat estrument per la qual síes servit.— E con tu entres en orde de matrimoni, adoncs dónes tu metex a servir ta muller, e que amdós ensems siats servidors de Deu...

Indissolubilitat del matrimoni. Bon nodriment (criança), base principal perque en surta matrimoni avengut. Males fembres. Igualdat de condició social y d'edat entre home y dona. Major noblesa en marit que en muller: Ibid. »

Matrimoni es vot e promessio que hom no pot trencar sens volentat de sa muller; e per açò son enganats molts homens per

Digitized by Google

moltes males fembres, e son ligats falsament per lorde de matrimoni; del qual liam no poden exir sens la mort.

...Malvada fembra e desordonada fa hom exir e desviar del orde de matrimoni;... e sobrefluitat dornats vestiments, e agensament de faysons e desordonats pensaments, fan a hom trencar lo sagrament de matrimoni.

Honrament de parents ne riqueses de possessions ne diners no valen tant a conservar lorde de matrimoni com fan bons nodriments; on per açò, amable fill, com pendrás muller, no ajes enveja de gran axouar ne de bellea de faysons ne de honraments; cor totes aquestes coses nos covenen tan fortment ab lorde de matrimoni com fan bons nodriments.

...Enaxí com Deus dóna a hom los membres que li covenen, enaxí hom deu pendre muller segons que li cové per edat de dies e per honrament de parents.

...En orde de matrimoni es major e pus noble lom que la fembra; e per açò, fill, cové quel hom sia senyorejant sa muller, per tal que ell mantenga a sí metex sa nobilitat, e que per sa doctrina e per sa pabor sia sa muller obedient a nostro Senyor Deu.

Doctr. Pueril. cap. 36.

Temor de Deu cal tenir, més que de qualsevol senyor terrenal. El poder d'aquest no es més que instrument y derivació del poder de Deu:

...Si tu, fill, has major temor de senyor terrenal que de Deu, tu renegas lo Deu de gloria;... e de ton senyor, qui ha temor de Deu e es son servidor, fas idola e deu.

Aesma, fill, con lo Deu del cel es temable: cor al Rey quet ha donat (lo qual ha creat de no re, e lo qual ha a venir a sa sentencia e a sa mercè) a aquell te pot fer tolre tot quant has, e aquell ha molts servidors quit purien ligar e turmentar e auciure, sens que no ten puries defendre.

Ibid. c. 37.

Riqueses. Pot hom posseirne, y esser axí meteix pobre d'esperit. Manera d'esser més rich que'l Rey:

Aquells qui son pus honrats e pus nobles en lo regne dels

Digitized by Google

cels, son Jhesu Christ e nostra dona Sancta María e los Apòstols e los martris: on, tots aquests foren en aquest món pobres desperit, e tots foren pobres dels bens daquest món; e per assò cové que tu ams la pobretat, de volentat, més que les riquees...

Les riquees daquest món pots haver e possehir, fill, e pots esser pobre desperit: cor si les riquees has en loar e honrar Deu qui les ta donades, e per amor dell fas almoynes, adoncs porás esser pobre desperit e pots posseyr les riquees daquest món.

Si vols esser, fill, pus rich quel Rey, síes pus pobre desperit quel Rey. On si tu, qui no est rey en est món, pots esser pus rich quel Rey per menysprear aquest món, ¡quant més, donchs, pots per pobretat desperit esser rich en lo regne de Deu!

Misericordia. Aquest món es lloch de perdonar: *Doctr. Pueril, cap. 41.*

Amable fill, aquest món es loch de perdonar e de haver misericordia, cor en laltre segle noy pot hom perdonar; cor si tots los demonis e los peccadors qui son en infern podíen haver volentat a amar misericordia, tots exiríen dels turments infernals... e seríen benuyrats en perdurable benuyransa.

Més ha Deu que perdonar a tu, que tu a ton proysme.

Fe: es necessaria, majorment als ignorants y pobres: *Ibid. cap. 52.*

Deus ha donades a home dues mans, per ço que una má ajut a laltra; e Deus ha donats a home dos lums, lum de fe e lum denteniment; don, si hom no pot haver lum denteniment, haja lum de fe, e crea ço que no pot entendre. On, aquest lum de fe es necessari majorment als laurador e als manestrals e als homens qui no han exalsat enteniment, e per aquest lum sajuden de les errors e de les temptacions... Fe sobrepuja, en est món, enteniment; car més pot hom per fe amar Deu que per enteniment membrar Deu...

Felonía, egoísme y covardía dels qui per temor o ambició mundana reneguen de la fe: » »

Los malvats crestians qui reneguen e descreen Deu con se fan jueus e sarrabins, no daríen los ulls de lur cap per neguns

Digitized by Google

diners; mas per felonía o paor de mort, o per esser richomens, giten lur fe de lur anima...

Doctr. Pueril, cap. 55.

JUSTICIA humana: independencia judicial; egoisme dels litigants: corrupció, soborn:

¿Sabs, fill, per que es donat jutje als homens qui pledegen? per ço cor pot haver pus atemprada volentat en ço que deu jutjar, que los homens qui pledegen: cor tant vol haver cascú ço que demana e que defen, que son massa voler corrump son enteniment. On, si tu est jutje, guarda que no corrumpes ton enteniment per pendre serviy; ni si vols jutjar a dret, no corrumpes al jutje son enteniment per dons ne per prechs, e comana ton fet a la justicia... (1)

Ibid. cap. 58.

TREMPANSA: ses ventatges en pobres y richs:

Major plaer dóna trempansa a lanima, que menjar ni boure al cors: on, los homens qui han trempansa son pus sans e pus delitosos e viuen més e son pus richs quels homens quis sancfonen menjant e bevent.

Los homens pobres no han tan gran passió (sufriment) *per endurar, com han los homens richs per massa menjar, ne los homens pobres no poden haver tant de merit per trempansa, com los homens richs. On, com assò sia enaxí, donchs no vulles esser rich per ço que molt manuchs,* (2) *e no vulles esser pobre per ço que hajes trempansa.*

Si has trempansa, en menjant e no menjant, e en bevent e no bevent, haurás plaer e benenansa...

Ibid. cap. 62.

AVARICIA, qu'ell anomena *cobeea* (de *cupiditia):*

Si a molta carn sajusten molts vèrmens, a home avar sajusta molt hom envejós e molts malsdeidors enamichs: ¿e sabs per

(1) Cfr. el cap. 114 del *L. de Contemplació,* qui llargament tracta y se plany *de ço que fan los jutjes els avocats els testimonis.*

(2) *Manugar,* en lloch de *menjar:* forma arcaica, més directament derivada de *manducare.*

Digitized by Google

què? per so cor han mester les riquees que posseex, de les quals no fa utilitat a sí metex ne a altre...

Segur síes, fill, que molt hom avar ne mor enans per ses riquees: cor o laucíen sos enamichs o lauciu Deus, per ço que ses riquees fassen alcun fruyt.

SUPERBIA. Les aspiracions humanes a major estament social, son justes y llegítimes, segons y com: *Doctr. Pueril, cap. 64.*

Sapies, fill, que los homens ergullosos no pujarán en paradís; cor si pujar hi deguéssen, non hagra Deus gitats los demonis...

Amable fill, si est ergullós e est sabater, tu volrás esser draper; e con serás draper, volrás esser burguès; e con serás burguès, tu volrás esser cavaller; e de cavaller volrás pujar a comte, e de comte a rey, e de rey a emperador; e si més pudíes muntar, més vulríes muntar (1). *On, tota aquesta volentat te sofferría Deus e noy faríes peccat, ab que no fosses ergullós, ne haguesses en menyspreament aquells qui son a tu dejus, ne desus ne eguals en riquea e nobilitat.*

No ten solament hom ergullós ha ergull en pujar sí metex e en devallar altres, que enans ho es en sos infants: cor lo sabater vol maridar sa filla e muyerar son fill ab pus noble que sí metex; e assò fará lo draper, e axí de tots los altres graus damunt dits; e per assò son fets matrimonis descovinentment, e per la desegualtat son menyspreats los marits per lurs muyers, e les mullers per lurs marits; e per ço que grans axouars pusquen esser donats, son fets molts peccats, e per descovinent ajustament es molt pare desonrat e molta mare desonrada, e ha gran contrast enfre marit e muyer.

...Poch sab de cambis qui per ergull gita humilitat de son coratge...

Amable fill,... si t vé temptacio dergull, encontinent remembra e entin de què est engenrat, ne per qual loch est nat, ne qual fo la vestedura en que nasquiţ; e remembra, fill, què has

(1) Cfr. *Libre de Sta. María*, cap. XVI, *De Valor*, y altres.

Digitized by Google

en ton ventre, dejus ta gonella, ne què es çó que ix de tu per lo nas e per la boca e per los altres lochs; e no hajes en oblit los vèrmens qui rourán tos costats e tes faysons, ne la terra desots la qual serás mes;...

Doctr. Pueril, cap. 73.

De les .vij. arts *(trivium er quadrivium).* Aconsella a son fill instruirse en arts y saviesa, però sempre subordinantles al honrament y amor a Deu: li recomana desconfiar de la *Estrolomía* y dels *estrolomians, per so cor los homens quen saben, majorment nusen mal; e per lo poder dels corses celestials menysconexen e menyspreen lo poder e la bonea de Deu;... ne not consell, fill, que aprenes Geometría ne Arismetica, cor arts son qui requeren tota la humana pensa; per lo qual no pot hom ten be amar ne contemplar Deu.*

Ibid. cap. 75.

Theología: per ella son honrats los clergues, qui deuen estudiarla més que no altres ciencies:

...Los clergues qui amen més altra sciencia que Theología, no seguexen los comensaments per los quals son clergues...

Fe e rahó se convenen en la sciencia de Theología, per so que si fe defall, que hom sajut ab rahons necessaries;... e si rahó defall,... que hom sajut ab fe, creent so de Deu que lenteniment no pot entendre.

Aristòtil e Plató e los altres filosofs qui volíen haver conexensa de Deu sens fe, no pogren pujar tan alt lur enteniment que poguessen haver declaradament conexensa de Deu ne de ses obres ne de so per que hom va a Deu; e assò fo per so cor no volíen creure ne haver fe en aquelles coses per les quals lumanal enteniment per lum de fe sexalsa a entendre Deu.

Ibid. cap. 76.

De la sciencia de Dret. Exposant en forma sumaria els principis y contingut de la ciencia jurídica, distingeix dues principals especies de Dret: canònich *(Dret divinal, celestial),* y civil *(Dret terrenal),* afegint-hi el consuetudinari *(Dret de custuma) qui pertany a la usansa dels prínceps, per so que mantenguen justicia.*

Digitized by Google

Enaxí com als clergues es donat Dret canonich per so que pusquen la regla seguir per la qual son en uffici de clerecía, enaxí als prínceps es donat Dret civil per so que seguesquen la regla per la qual son establits e exalsats sobre los altres homens. Doctr. Pueril, cap. 76.

Indica ademés, sens denominarla, un'altra manera de Dret, *lo qual es atrobat per cessar major mal; però aquest dret aytal nos cové ab lo dret divinal, per so cor conté en sí algun falliment: hon aquest dret es contrari enfre la teorica e la practica; e assò es per la malicia de les gents, a sobrar al major mal e per consentir al menor mal: on per aquest dret es hom escusat al senyor terrenal, e no es desencolpat al senyor celestial.*

També observa que no existeix sempre concordansa o conformitat en la teòrica y la práctica del Dret canònich: *cor alcuna cosa es dret en la teorica, e son contrari es dret en la practica; e per assò los clergues jutgen una cosa segons la teorica, e altra segons la practica.*

Per quant son fill volgués estudiar Dret, li recomana la conveniencia de concordar el dret *terrenal* amb el *celestial,* tenint en compte les divergencies que hi trobi, a fi de jutjar més dretament; però's mostra indecís y vacilant en aconsellarli que aprenga ciencia jurídica pera exercirla com advocat, posant esment al abús qu'en solen fer casi tots quants la practiquen. Tot dependeix del bon us o dolent qu'en fassa:

Not do de consey, fill, que aprenes dret civil, cor pochs son aquells que ben vege usar, e per assò es perill apendre tal sciencia, on quax tots aquells qui la aprenen nusen mal; en per so not desconsey quen aprenes, cor gran mercè naurás, si ben vols usar. Ibid. »

Si tu aprens dret per so que fasses tort, tu ames tort e vols saber dret; e si ab lo patremoni de Sancta Esgleya aprens dret civil, en fas tort al dret canonic: e si tu aprens dret per mantenir los pobres qui no han què donen als avocats, meravellosament serás agradable a les gents e a Deu.

Més concretament especifica y explana aquexes ob-

Digitized by Google

servacions, en el ja citat cap. 114 del *Libre de Contemplació*, ahon critica acerbament y abomina *ço que fan los jutjes e ls avocats els testimonis* contra equidat y justicia. Son observacions agudes y palpitants d'interés històrich, com a reveladores del estat jurídich-social d'aquell temps, y dels irritants abusos y corrupteles de curia que més s'usaven, a les derreríes del sigle XIII (1).

Doctr. Pueril, cap. 79.

De les Arts mecániques. Es aquest capítol, desde'l punt de vista sociològich, un dels més curiosos, interessants y dignes d'estudi.

Notabilíssima—sobre tot per aquell temps en que fou escrit,—es la preferencia que l'autor dóna a les arts mecániques o industrials *(mesters)* sobre les arts y ciencies especulatives, y la millor condició que atribueix y major utilitat social o comuna, a-n els *maestrals*, sobre'ls burguesos y els savis.

Sens aquests ufficis (mesters) lo món no sería ordonat; ne burgueses, cavallers, prínceps, prelats, no purien viure sens los homens qui han los mesters damunt dits.

En qualque terra on sia, pot viure maestral; e per assò los sarrabins han molt bona manera, en assò que tothom per richom que sía, per tot assò nos lexa de mostrar a son fill alcun mester; per so que si li fallía la riquea, que pogués viure per son mester.

Molt fill de richom mor de fam en terra estranya, per so

(1) Una exposició més concreta y ampla de les doctrines jurídiques de Ramon Lull se troba en els diferents tractats que ab més o manco fonament li atribuexen els autors de catálechs bibliográfichs de les seues obres: per exemple, el *Liber Principiorum Juris* (tom I de la ed. maguntina), una *Ars Juris* estampada a Roma, 1516, y a Mallorca (Cerdá y Amorós, 1745), una *Ars Juris naturalis*, una *alia Ars Juris* inèdita, una *Ars brevis de inventione mediorum Juris civilis*, etc. Cap d'aquestes obres s'es conservada en son text original, y solament en tenim dessaborides versions llatines. En casi totes s'hi fa aplicació metòdica del sistema y del tecnicisme propis de l'*Art General*, y s'hi segueix la acostumada norma del autor, de subordinar les ciencies particulars al seu criteri teològich, y subsidiariament a les fórmules y regles de la seua Filosofía.

Digitized by Google

cor no ha mester; e molt hom lexa rich son fill, qui ve a pobrea e a mort, per so cor guasta la riquea, e no ha mester ab lo qual pusque viure.

Molt hom vulría saber alcun mester on pogués viure con ha guastat lo séu; e molt hom sería savi si havía de què; e molt hom viuría de son mester, si sabía procurar; e tal hom mostra à son fill a despendre, que li valría més que li mostrás alcun mester.

Pus segura riquea es enriquir son fill per alcun mester, que jaquirli possessions; cor tota altra riquea desempara hom, de mester enfora. On per assò, fill, jot consell que tu aprengues alcun mester, per lo qual poguésses viure, si mester era (1).

No es nul mester que bo no sía...

Quax tots los homens que son en los mesters damunt dits, desijen esser en estament de burguès, e vulríen que lurs fills fossen burgueses; e no es en tot lo món negun uffici ten duptós ne qui ten poch dur.

...Burguès despen e no guanya; e ha fills, e cascú está ociós e vol esser burguès, e la riquea no pot a tuyt bastar... Nuls homens no viuen ten poch com burgueses, ¿e saps per què?... per so cor menjen massa e traen poch de mal (fan poca feyna),... *e en nul home ha tan ahontada pobrea com fa en home burguès.*

Hom es fet a trebayar o a trer mal: e qui fa son fill burguès, fa contra so per que es fet,... &c.

Particular atenció mereix tot el contingut d'aqueix capítol, de cap a cap, y especialment el passatge ahont En Lull estableix y formula la teoría de la *roda social* o sinia, segons la que fatalment els burguesos y cavallers d'avuy, empobrits, serán els *maestrals* de demá; y els qui avuy conren y practiquen profitosament els mesters, s'han d'enriquir y serán els futurs aristócrates y burguesos; y axí successivament, mentres el món sia món, seguirá gira que gira y donant voltes la roda.

(1) Ja notará l'expert lector filòlech les dues significacions o sentits diferents qu'ofereix el mot *mester*, en aqueixa cláusula.

Digitized by Google

Doctr. Pueril, cap. 80.

De Príncep (1). Mereix detenguda exposició aquest capítol, que inclou la doctrina política y sociològica d'En Lull sobre *poder* y *soberanía* reyals. Algunes indicacions y conceptes, per mostra:

Príncep es home qui ha senyoría, per elecció, sobre altres homens, per ço quels tenga en pau, per temor de justicia.

Sapies, fill, que nul hom no es ten obligat en son offici com príncep o prelat; cor jo o tu o aquell no som obligats mas a un home, qui es nostre Rey; e lo Rey es obligat a mí, e a tu, e a aquell,... e a tots los homens qui son en sa senyoría.

Malvat príncep es mort e destrucció de son poble.

Príncep es un home, tot sol, axí com un altre home; mas Deus la honrat, per so cor lo fa senyor de molts homens. On, con tu vous quel príncep es un home axí com un altre, nol menyspreus; ans lama, per so cor es en semblant natura; e temlo... e honral...

Príncep... deu tenir ordenat son regne ab homens bons, qui li ajuden a réger son auberch e son regne...

...Malvats officials e conseyers son destruccio de la senyoría e de la honor del príncep, e destruccio de terra e de poble. Malvat poble fa malvat senyor. Bon poble fa bon senyor.

Nul home no ha tants de ladres ne robadors, traydors, maldeidors, enamichs, enganadors, com príncep.

Si tu desames ton senyor per so cor fa de tu justicia, donchs desama lo sabater qui ta fetes tes sabates, e desama lo sartre qui ta feta ta gonela; cor pus obligat es lo Rey de fer de tu justicia, que lo sabater fer a tu sabates nel sartre a fer gonela,... &c.

Ibid. cap. 81.

De Clergues. Concepte sociològich del Clergue:—*home logat a pregar Deu per lo poble, e a mostrar la via perdurable per doctrina de paraules e per eximpli de sancta e honesta vida.*

(1) *Príncep* no significava llavors, com ara, parent del monarca, o membre de familia reynant; sino senyor ab jurisdicció y poder propis, d'*emperador* y *rey* en avall.

Digitized by Google

Explica l'orígen de l'orde social de Clerecía; ses dotacions de «*censals, delmes* e *promeyes*» ab que pogués viure, axí com els motius y la rahó del celibat eclesiástich:

Enaxí com als cavallers fo assignat príncep, enaxí als clergues fo assignat prelat, so es, Bisbe, Archabisbe e Cardenals e Apostoli, e que viuissen dels bens qui sobren als clergues simples;... e atorgada fo als clergues verginitat, per so que no haguessen fills als quals donassen lo tresor de Sancta Esgleya,.. e per tal que Sancta Esgleya ne sia pus misericordiejant als pobres de Christ, e quen sia pus forts e més temuda.

Insisteix en la supremacia del poder teocrátich sobre les potestats civils:

Tant es alt e excellent en vertut offici de clergue, que vedat fo que príncep terrenal no li fos desus per senyoría;... e sotsmes fo príncep terrenal a prelat...

Si tu, fill, est obedient e honres los clergues, tu serás honrador de Deu. Enaxí com clergue es lo pus honrat offici qui sia en tot lo mon, enaxí es lo pus perillós; e per la justicia de Deu no son nuls homens tant fortment punits com malvats clergues.

Amable fill, si tu est clergue, lo patrimoni que haurás de Sancta Esgleya te cové tenir sospès, que no torn en terra don es exit... &c.

Religiosos: ermitans: frares. Fa descripció de la vida ermitana contemplativa, y de la monacal o conventual.—Vots de pobresa, obediencia, castedat.—Almoynes y captiri, per no haverse de distreure en los maldecaps y afanys de la vida temporal. Y diu després: *Doctr. Pueril, cap 82.*

Entre Deu e home no ha tan alt grau com es religiós; ¿e sabs per què? cor benuyrat religiós gita totes coses de son coratge, per so que no y sia altra cosa mas Deu. On, sil pus noble coratge qui sia es religió, lo pus fals coratge qui sia es de fals ypocrita religiós... Si ver religiós es lum e eximpli a les gents, malvat religiós es tenebra de duptansa de fe, e es comensament de errors, e infamia de sancta vida; e malvat religiós es lo pus menyspreable home qui sia.

Digitized by Google

Doctr. Pueril, cap. 83.

Tracta seguidament de la conversió d'errats: missions a terres d'infeels: devers del Papat.

...*Aytal obra* (conversió de gentils y heretges) *ha mester tres coses: poder, saviea e volentat.*

Més qu'a la conversió dels gentils llunyans, senyala la conveniencia d'atendre als *molts jubeus e sarrahins qui son en la senyoría dels chrestians, e no han conexensa de la fe catholica; e los chrestians han poder que a alcuns infants fills dels infeels la mostren per forsa, per tal quen hagen conexensa... es convertesquen, e quen convertesquen daltres. On, prelat e príncep qui aquesta manera no ama per so que los jubeus e sarrahins no fugen en altres terres, ama més los bens daquest món que la honor de Deu ne la salvacio de son proysme.*

Molt jubeu es, qui sería chrestiá si havía de què viuís, ell e sos infants e sa muyer. On, qui nols vol donar ne fa com viuissen, fa contra lo poder que Deus li ha donat en donar los bens temporals. E molt sarrahí sería chrestiá, si veya que aquells quis fan chrestians eren honrats e no eren menyspreats per les gents. On, qui la desonor que hom fa als batejats no castiga, no usa del poder que Deus li ha donat, ne no vol queils altres sarrahins hajen conexensa de Deu.

Segueix exposant tot un pla de missions y de propaganda cristiana, ahont s'hi trasllúu el conexement práctich y *de visu* que tenía de molts de pobles, gents y races, especialment dels sarrahins.

Hom sens fe, idolàtrich, leuger es a convertir...—Molt sant religiós es, fill, desijós a murir per honrar la passio de Deu e per salvacio de son proysme; e apendría, si era qui li mostrás lo lenguatge, e iría preycar la paraula de Deu, si era quil tramesés...

Molts prínceps son, qui a multiplicar la fe catholica metríen lurs rendes e lur persona e lurs gents, si havíen ajuda de Sancta Esgleya, a conquerir les terres que han perdudes, les quals tenen a sa desonor los infeels.

No som en temps de miracles;... ne rahons fundades sobre

Digitized by Google

auctoritats no reeben los infeels; donchs, covinent es a convertir los infeels ab lo Libre de Demostracions *e la* Art datrobar veritat, *la qual sia mostrada...* &c.

De Vida.—La considera aquí, més desde'l punt de vista *moral* que *social:* Doctr. Pueril, cap. 87.

Sapies que tres carreres son: jusana, mijana e subirana. La carrera jusana es de peccats; la mijana es vida activa; la subirana es vida contemplativa, pus noble per esser més prop a Deu e més luny a peccats...

Les descriu totes tres llargament. No veda a son fill la vida activa; aconsellantli, si la pren, un ofici lo més lluny possible de la via jusana; però li mostra com a preferible la vida contemplativa, y dins ella, l'orde *pus luny a la vida activa.*

Si elegs vida activa, no liges en los libres qui fan la via jusana desirable, e hajes lo Libre de Contemplacio, *per lo qual la vida contemplativa es desirable...*

De la Mort.—Tètrica y pessimista descripció que fa, del oblit y menyspreu *humá* de que son objecte els qui s'en van al altre món: Ibid. cap. 88.

Fill, cada dia mors, cor la mort sacosta tots jorns a tu; e los morts que vous soterrar e pudrir sots la terra, te donen significansa que aytal com ells son, serás; e enaxí com ells son oblidats e desobeyts per los fills e per los parents, enaxí serás tu oblidat e desobeyt.—Tots los bens que has te tolrá la mort;... e assò que has, temps será que ho posseyrán homens qui not conexerán ni tamarán ni de tu parlarán; ni si tornasses viu, not darien un pa ni un anap daygua.—Aquesta mort tan horrible e tan greu amé jo en mon pare; ¿e saps per què? per so que possebís sos bens; e assò es eximpli a tu e a ton fill, si l has;..

E donchs, fill,... ¡ama més morir per nostre Senyor Jhesu Christ!...

Li fa avinent y pondera la nobilitat y dignitat del mar-

Digitized by Google

tiri, més que no això de morir de mort obscura y vulgar:

¿Hon son, fill, tants demperadors, reys, comtes, barons, prelats, qui son passats desta vida? ni hon es Alexandri, qui fo senyor de tot lo món, ne qui es que parle dells, ne dells a honrar sentremeta? E veges, fill, con son honrats, celebrats, remembrats, pregats, los apòstols els altres mártirs... Segur síes, fill, que segons lo temps en que som, més es hom fet a murir per honrar Deu, que per viure e honrar Deu...—Refredada es devocio, e defalliment es de caritat... E cor en lo temps en que som no fem so per que som fets, es perill e paor quel món no sía jutjat... &c.

Doctr. Pueril, cap. 89.

Contra'ls hipòcrites vanagloriosos; especialment aquells qui fan be per vanitat:

¡Ah, fill, e tanta almoyna, e tants diners, draps, besties, armes e les altres coses semblants a aquestes son donades, per so que hom ne haja vana gloria!... ¡tants homens qui fan aparès que sien bons homens, per so que pusquen enganar les gents!... cor en semblansa de be, engana hom enans home leyal, que ab semblansa de mal: ¡ah, fill! ¿e qui es que daytals homens se pusca guardar?...

Si vols esser privat de vanagloriós, diguesli mal dalcun home;... si vols esser menyspreat, desamat dome vanagloriós, reprinlo en los falliments que fa...

Ibid. cap. 91.

De Nudriment: (educació, criança, física y moral).

Curiosíssim y molt interessant capítol es també aquest, y per sí sol val bé la pena de fer un estudi de *Pedagogía luliana;* relacionantlo ab distints passatges d'altres llibres, y singularment amb els capítols 4 y 5 del *Blanquerna* (1).

Ab lo que hi diu s'es mester compaginarhi una partida d'idèes educatives o pedagògiques, escampades ençá y enllá

(1) Ja'l tench mitj embastat, a-n aquest curiós estudi de les *Doctrines pedagògiques de Ramon Lull,* que bellament mereix lloch apart, y podrá encara avuy en día llegirlo amb fruyt qualsevol modern especialista en higiene y educació de la jovenea.

Digitized by Google

per dins el *Libre de Contemplació, Félix, Proverbis* y varies *Arts* o tractats del meteix autor. S'hi troben mil idèes no sospitades en un escriptor del sigle XIII.

De Custumes.—No's mostra En Lull partidari sistemátich ni exclusiu de les antigues costums tradicionals, com tants d'altres escriptors y filosofs del seu temps; sino de les *bones*, tant si son velles com novelles: *Doctr. Pueril, cap. 93.*

Custuma vella, no la ams per sa antiquitat més que la nova; ne la nova no la ams més que la vella per sa noveletat... Si per antiquitat malvats nudriments son bons, son bones les obres dels demonis, qui tant han perseverat en mal; e si les custumes novelles eren totes males, comensament de be sería mal.

Aqueix tractat de Doctrina Pueril, que res té de pueril fora del títol, descartantne la part purament catequística (Articles, Manaments, Sagraments, etc.), vé a esser un breu compendi de *Sociología*, que destinava En Lull a l'adoctrinament de son fill, no sols pera'l temps de la seua infantesa, sino també per quant fos més gran.

Per això s'hi conténen tants d'embrions d'idèes y doctrines sociològiques, esplanades després dins molts d'altres llibres seus, que anirèm espigolant.

Vist aquest (que per la seua materia y claredat senzilla pot anar davant els altres), convé en los restants seguir, encara que no sia ab tota rigor, un cert orde cronològich, pera millor observar el *procés sociològich* que's va formant a dins el cervell luliá.

Axí, li toca el torn ara, primer que als altres, al gran Libre de Contemplació, l'obra luliana vertaderament *magna* en tots conceptes, y que sembla escrita abans que tots o la major part dels demés llibres y tractats.

Digitized by Google

Análisis y extractes

del copiosíssim Libre de Contemplació

Encara que en el fons sía essencialment místich y teològich, ofereix aquest admirable llibre, espargides ençá y enllá, gran nombre d'idèes sobre estaments, poders, virtuts, vicis y mànera d'esser de la societat humana.

No pot resultar exacte y arredonit un estudi de les doctrines sociològiques de R. Lull, sense espigolar arreu casi tots els capítols d'aquest llibre (1).

Cap. 28—2. Deu, autor de tot:

En so, Sènyer, que los ángels ni ls demonis ni homens ni nula autra creatura no puría crear ni fer nula de les coses que vos havets creades e fetes, se demostra, Sènyer, vostra obra maravellosa e de gran noblea...

» 14—15. Poder dels Reys: es defora d'ells: está en los vassalls y té son orígen en Deu:

A aital poder com lo vostre, Sènyer Deus, deu hom donar laor e gloria e honrament, cor lo vostre sant poder no es aital com lo poder dels Reys: cor tot lo poder que ells han, no l han per ells meteys, enans....es defora dells, so es lo poder que han en les gents; el menor poder que han, sí es aquell que han ells me-

(1) Desde'l comensament a la fi, sempre seguit l'autor hi parla en 2.ª persona, a la manera oriental o hebraica, figurant una continua comunicació espiritual ab Deu, al qual fa present y endreça tot quant contempla y escriu.—El llibre va compartit en 366 capítols, y cadascun d'aquests té 30 versicles o paragrafs.

Digitized by Google

teys en lur persona;... e encara, Sènyer, devem loar vos, cor no sots axí vanagloriós del vostre poder, com son los Reys del lur.

...Tot lo poder qui es en los Reys, a esguart del vostre, tot es va e no res. Cap. 17—15.

Si los reys han poder de turmentar los homens contra dretura e rahó tota hora ques vullen, ¿qual es lo desesperat nil neci qui diga que vos, Sènyer, no puscats dampnar quius vullats?... » —17.

Contra'ls reys vanagloriosos y egoistes:

...No es nuyl hom qui pogués aesmar la falsetat qui es en les obres dels Reys ni dels prínceps: cor tant son tots plens de vanitats e de vanagloria farcits, que nols es semblant que les gents hajen altres coses a fer ni a dir, sino a dar laor dells. On, ben gran maravella es aquesta, Sènyer, que tots los pobles sien creats per dar laor e honor de vos, e los Reys els prínceps se cuiden que no síen per als, mas per parlar dells e per loar ells!... » 24—18.

Molt me do gran maravella dels Reys e dels altres homens vanagloriosos, com pot esser que tan fort lur va lur entencio dia e nit com síen loats per los lurs sotsmeses,... com sia cosa que lur bonea sia, a esguart de la vostra bonea, axí com una gota daygua e menys encara, a esguart de la mar e de totes les aygues... » 27—26.

...Los Reys els prínceps els homens mundans fan so que fan, per tal que ells síen coneguts per bons e per nobles; e sobre assò despenen lurs dies e deguasten lurs pobles e lurs riquees. E com han guastat so que vos los havets comanat, e han despesos lurs dies e pervenen a la mort, e ells troben lurs mans buides de bones obres... e aprés lur mort desijen esser en noesser. » 28—25 y 26.

Nos logam gents per rahó que laors donen de nos; e los prínceps fan ajustaments e corts, per tal que si fassa ordonament com ells síen loats; e ells ni nos no som dignes de reebre nula laor de nos meteys, per so cor segons veritat, re no valem. » 29—21.

Sobre gerarquíes socials:

...Vos, Sènyer, havets volgut que enfre los homens haja uns de major poder e de major senyoría que altres, per tal que faes- » 32—15.

Digitized by Google

sen ordonament... Mas, per peccat, aquells qui en major grau hi havets posats, aquells son aquells qui meten lo món en major desordonament.

Cap. 34. Tracta de *com Deus ha creats los metals.* Idèes sobre proprietat particular y comuna; egoismes socials:

Vos, Sènyer, no havets dades les riquees als homens per tal que hom sia ric; enans... per tal quel hom vos servesca ab elles.

...¿On vé assò que cascun hom vulría haver tot laur e largent qui es en lo món? Assòm par molt gran desconexensa, que vos hajats departit tot lo tresor entre tots los homens, e que cascun home lo vulla haver tot.—Tant es lome cosa vil e cóbea, que so qui es en cumú vulría que fos seu tan solament, e que nuyl altre home no hi hagués part si no ell.

La cobeea e lavaricia qui es en nosaltres, molt es gran: cor jassia assò que a tot hom abast menjar ab una boca e vestir uns vestirs e cavalcar en una bestia e jaer en un lit, per tot assò no roman que los homens no sien tan cóbous com si podíen menjar ab moltes boques e aemprar en un temps molts vestirs e moltes besties e molts lits.

Per aquest tresor que vos havets creat en la terra son molts homens viandants dun logar en altre, e esdevenen a ells molts de treballs e moltes paors; e molt hom per aur e per argent es robat e aontat e mort.

¡Per aur e per argent esdevé tant hom fals e traidor e ladre e homeyer, e tant hom nesdevé trist e ansiós e plorós!

Vos, Sènyer, havets creats los metals per tal que cominalment sen servesquen los homens; mas tant es gran la cobeea dels homens, que cascu vol fer esdevenir propri so que vos havets donat en cumú.

Si nosaltres usássem del aur e del argent e dels altres tresors segons la manera que vos los nos havets dats, ja no plorären los pobres, per fam ni per set ni per nuetat; enans lo partírem cominalment, enaxí quels rics donárem als pobres tant de lur tresor, tro que los pobres no haguessen ni fam ni set ni fret, per defalliment de riquees.

Digitized by Google

Tan interessants com aquest cap. 34 son els dos que li seguexen:—*Com Deus ha creats los vegetables* y *los animals.*

En aquest, considerant els desordes socials y humans, arriba En Lull a exclamar:

Si no fos per so cor vos, Sènyer, havets ordonades totes coses, quaix rahó fóra que los animals racionals fossen tots sobjugats e sotsmesos als animals no racionals;... per so cor los homens sixen accidentalment de lur natura e metense en natura de peccat; e los animals no racionals no sixen de la natura en que vos los havets naturats. Cap. 36—28.

En los siguents capítols 38 a 59, qui tracten «De la Ordenació divina» hi ha molt llarga materia que extractar y confrontar, relativa a estaments y orde social, ahont En Lull, com a cristiá de cor y bon místich, troba molt que esmenarhi y reprendre:

Vos, Sènyer, havets ordenat que totes les creatures sien a servici dome, e havets ordenat que hom sia a servici vostre... Totes coses son creades ordenadament per tal que vos siats honrat e servit per elles: (no's cansa may d'insistir y de tornar sempre a-n aquest punt de partida). » 38—9.

Vos havets ordonats los homens en diverses officis e en diverses mesters:... clergues per observar la fe e per dar bons exemplis... e preicar... e sacrificar... e aorar vos;... e Reys per tenir justicia e per espaordir los qui nos volen lexar de fer mal per amor, e lexen sen per paor;... e cavallers per tal que sien ajudadors dels Reys;... e mercaders per portar les coses duna terra en autra,... e lauradors e fusters e sabaters e ferrers;... e havets fet matremoni dome e de fembra per tal que fassen fills e filles;... e havets ordonat aquest món a esguart del altre segle;... e havets vulgut quels homens hajen franca volentat a fer be o a fer mal, per tal que hajen mèrit de be o de mal;... e los demés homens (vol dir, casi tots) *se son desordonats per lur gran oradura e peguea. Car, ¿on son los clergues qui fassen so per que vos los havets ordonats? ni on son los reys qui*

Digitized by Google

tenguen justicia en la terra? ni on son los cavallers qui sien ajutoris a veritat? ni on son los mercaders qui compren ni venen ab veres paraules? ni on son los homens qui usen de nul mester axí com es ordonat que usar ne dejen?...

Sobre aquest tema seguexen innumerables y curiosíssimes variacions, que valen bé la pena d'esser minuciosament considerades y espigolades.

Cap. 43—27. *...Lo major treball e la major felonía que hom pot haver en est món, sí es com es catiu de vil senyor e de cruel e de desconexent, qui no ha grat a hom de negun plaer que hom li fassa...*

» 67—9. *...La vostra senyoría, Sènyer Deus, no es semblant ab la senyoría dels Reys ni dels prínceps daquest món; cor los prínceps daquest món, ab poc de dó que a hom donen, volen tot lo món possehir; e si be no li donen ne li fan be, sí volen que hom los tenga per senyors, e que hom los servesca en tals coses don ells no son dignes desser servits.*

» —12. *...A molt malvat príncep es semblant que sia digne desser senyor, e nos té per tengut* (obligat) *dajudar ni dacórrer a sos sotsmesos.*

» 71—8. *...Si hom hagués saviea en sí metex, dels falliments que veu fer als Reys e als grans senyors, pogra trèr molts de bens e moltes de saviees; cor si feés lo contrari de so que ells fan, fóra savi...*

Y axí segueix rahonant l'ex-patje del alt En Jaume I (?) y ex-senescal del infant En Jaume de Mallorca.

Tot això entremesclat ab sos constants propòsits y anhèls de creuada espiritual, missions y conversió de gentils y heretges. Veja's, per mostra, aqueix fragment de pregaria humil, calenta, entranyable:

» 54—28 y 29. *Ojats, Sènyer, lo vostre servidor qui us demana plorant, suspirant, angoxant, de genollons, les mans juntes, guardant en la crou, davant lo vostre beneyt altar; e diu vos, Sènyer, que vos, qui havets tot lo vostre aveniment posat en ordonacio, que ordonets con sien feels crestians tan devots e tan enamorats, que vajen dir e preicar als infeels en qual manera ni ab qual*

Digitized by Google

entencio creen los feels crestians en lo vostre aveniment. Encara us clam mercè, que vos donets seny e saber e subtilea als infeels, que ells escolten los crestians e que entènen la manera per la qual nos creem en la vostra encarnacio e en la vostra passio; cor si la manera per la qual nosaltres creem en vos volen entendre, leugerament porán lexar lur creensa es porán mudar en la nostra... &c.

Axí, ab l'esblamada estremositat del seu temperament exaltat y fogós, passa sovint dels optimismes més candorosos als més escrúus y desoladors pessimismes, y viceversa.

La part més especial y substanciosament sociològica d'aqueix *Libre de Contemplació,* es la llarga serie de capítols,—desde'l 103 al 148—ab que comensa el VOLUM II. Es tot un cosmorama social y polítich, ahont l'autor ab penetrant ullada y al través de son criteri y punt de vista místich y democraticament cristiá, observa y considera la societat del seu temps, senyalant les falles, aberracions, defectes y mesquineses que hi troba.

Generalment s'hi mostra quexós y pessimista; a estones acerbament satírich, ab despiadades invectives qu'en podríem dir *juvenalicies* (1); nigú llaura dret; tothom s'hi desvía del orde y de la fi essencial que a la societat humana va imposar Deu; y del més alt al més baix estament, tots fallen, molts èrren, casi tots prevariquen.

De tot quant veu y repara dins la societat civil y religiosa del séu temps, fins y tot dels aspectes del món zoològich y vegetal (caps. 107, 108 y 109, «*de ço que fan los vegetables,—de ço que fan les besties,—de ço que fan les aus,)* en trèu enginyoses conseqüencies y deduccions sociològiques; tot ho converteix en substancia mística.

Hi ha qu'analisar d'un en un y ressenyar llargament cadascun d'aquells curiosos capítols: «*Com hom se pren guarda*

(1) ¡Quin estudi més interessant, entre molts d'altres, encara roman a fer: «LA SÁTIRA LULIANA!!»

Digitized by Google

Cap. 110. *de ço que fan los Clergues:*
(encara aquí los tracta bé y respectuosament, ab tota dolcesa y veneració.)

» 111. » » *los Reys els Prínceps:*
(no'n troba cap de condret y bo: els Jaumes pare y fill, als qui més directament podía aludir, no'n surten gayre ben alliberats.)

» 112. » » *los Cavallers:*
(no fan co'bona: violents, agressius, soberchs, tot ho abrusen; conculcant desenfrehits y trespolejant la missió de l'orde de Cavallería.)

» 113. » » *los Pelegrins els romeus:*
(curiosa descripció de pelegrinatges, ab deports y comoditats y golafreríes mundanes.)

» 114. » » *los Jutjes els Avocats els testimonis:*
(iniquitats y venalitats curialesques; mala gent pledetjadora, juristes ignorants, rábules, picaplets.)

» 115. » » *los Metjes:*
(ignorancia y fatuitat medical: conxorxes dels *phisicians* ab los *speciaires* (apothecaris) per «*alongar la malautía*» y trèuren més profit, «*major loguer.*»)

» 116 y 117. » » *los Mercaders y Mariners:*
(mala fe y manganetes comercials, industries ilícites, fraus, monopolis, afany despoderat de guany.)

» 118. » » *los Juglars:*
(decadencia, aviliment, prostitució de l'antiga *Art de juglaría,* allunyada y olvidada de sa missió.)

» 119 y 121. » » *los Pastors y Lauradors:*
(trista condició dels malanats pagesos en aquell temps; tothom los saquetja, los maltracta y los fa sa llenya damunt; per això son tornats dolents y van pererosos de conrar.)

» 120. » » *los Pintors:*
(interessant y colorida descripció del estat y condicions de les arts gráfiques y plástiques.)

» 122. » » *los Maestrals:*
(cfr. *Doctr. Pueril,* cap. 79). (id. id. dels *mesters* més comuns, arts y oficis,... &c.)

A continuació d'aqueixa interessant sèrie de capítols,
» 125 á 148. s'en troba un'altra, també molt curiosa *sociològicament,* que

Digitized by Google

vé a esser en gran part una descripció *moral* de la societat humana, no propiament la coetánea del autor, sino la de tots els temps y llochs.

Qualitats morals bones y dolentes, virtuts y vicis perpetuament encarnats dins l'humanitat imperfeta, mouen l'imaginació, l'enteniment y la ploma d'En Lull, dictantli paraules y conceptes plens de llum y d'energía. Considera y explica successivament y ab aquella abundor seua inagotable entre molts d'altres punts:

Com hom es sensible de repòs o de treball. Caps. 133 a 146.
» » *de pesar o de plaer.*
» » *de diligencia o peresa.*
» » *de desig o de enyorament.*
» » *dardiment o de volpelea.*
» » *de vergonya.*
» » *de gelosía.*
» » *de vana gloria.*
» » *dergull.*
» » *de luxuria:* (molt expressiu y colorit).
» » *de ira, de glotonía, de paor,...* &c.

y observant l'espectacle del món desde la miranda contemplativa en que's coloca, y comparant lo que la humanitat *es* ab lo que *hauría d'esser* segons el pla y designis providencials y els manaments de la Lley de Deu, no cal dir les conseqüencies o deduccions que n'arriba a trèure un sociòlech com aquell pecador convertit y penedit, fondament místich, sencerament asceta.

En tota la resta del Llibre, encara que's remunt a altres esferes més abstractament especulatives o filosòfiques, no deixa de girar la vista, adés-y-ara, cap a-n aquest món mesquí, y dedicarli qualque plomada de la meteixa tinta emprada abans: o torna recapitolar incidentalment sobre punts y materies ja tractades en el vol. I: o'n tracta d'altres de bell nou, insistint en l'utilitat social de les arts mecániques (pellicería, fustería, orfebrería, carregament de » 282.

Digitized by Google

naus), donant noticia de curioses industries (fabricació de
Cap. 294. mirays, elevació d'aygües, hidrodinámica, pintura religio-
» 296. sa); o bé repetint per milèssima vegada que «*mal príncep*
» 280. *fa gran dany*»: que reys y prínceps son massa amadors dels
» 284. mundanals delits; que malhajen los mals richs y benhajen
» 299. los pobres; que *cavallers e prínceps han més poder que voler...*
» 309. o torna alabar els religiosos y ermitans, ja que'ls homens
» 272. mundans los malehexen, *los costrenyen* y *los roben* lo séu; o
llamenta que Apostoli y Cardenals y Bisbes no vajen prou
» 284. curosos de cristianisar infeels; o se mostra contrari, en mitj
de son ascetisme, a les mortificacions corporals exagerades
» 296. (visionaris, fantasistes, alucinats), o ple de zèl flamejant
s'indigna contra'ls mals clergues hipòcrites «*qui díen so que no fan, e fan so que no díen.*»

» 278. No s'atura de llamentar la poca caritat dels cristians
» 279. envers dels sarrahins; diu que'l vertader objecte y fí de la
predicació als infeels es de *loar e honrar Deu,* valdement y
tot no s'en convertís cap; insisteix en la necessitat de no
» 287—17. desistir de la reconquista de Terra Santa; exposa la con-
veniencia de combinar les dues creuades, la de *predicació*
» 346. y la de *espasa,* o militar, afirmant la necessitat d'aquesta,
però proclamant la superioritat y major trascendencia de
la primera; y com veu tot lo món tan apátich y indiferent
per tot allò qu'ell voldría que tothom hi fés flamada y s'hi
» 343. mostrás decidit fins al major ardor, li entra desconortat de-
falliment y desitj de mort, y aplega totes ses esperances
en l'afany y l'ansia de martiri, qu'es l'anhèl y l'obsessió
constant de tota la seua turmentada vida.

Qualsevol escriptor diligent d'avuy en dia, que's propòs fer un estudi tan seriós y cabal com s'es mester de les Doctrines Sociològiques lulianes (no deixanthi res per vert), ab el *Libre de Contemplació* no més, ja'n té per unes quantes mesades de tasca no interrompuda. Ara que l'estamparèm y el traurèm a llum complet per primera volta en son text original, será bona avinentesa per espigolarlo

Digitized by Google

arreu, y sobre'l séu copiosíssim y interessant contingut, compondrehi tan bell estudi. Ofereix de més a més aqueix gran tractat,—apart de sa importancia teològica, ascètica y filosòfica,—un altre mèrit y atractiu molt singular: el d'esser un clar miray d'estil vigorós, y un broll seguit de saborosíssim llenguatge: sens dubte el més notable y millor, entre'ls textes catalans autèntichs que d'aquella època romanen.

Altres llibres lulians

Com a compensació del raig de cinglades y d'invectives a-n els cavallers,—que's troben tan sovint en el *L. de Contemplació* y especialment en son cap. 112,—componía En Lull y dictava el Libre del Orde de Cavallería: breu y metòdich manual o *Vade-mecum del perfet cavaller,* com podríem anomenarlo (1).—Allá diu En Lull lo que *eren* els cavallers de son temps; aquí escriu ab reposada ploma lo qu'*havíen d'esser,* segons les tradicions, fórmules y práctiques del orde. De les 7 parts en que va compartit, la 1.ª y la 2.ª *(Del començament* y *del offici de Cavallería)* y la 6.ª *(De les costumes que pertanyen a cavaller)* oferexen arreu curiosa y abundant materia sociològica.

Similar interés oferiría segurament el tractat doctrinal, *Libre del Orde de Clerecía,* desgraciadament perdut, o al menys, ignorat, fins ara. L'imaginació de tot erudit lulista ab poch esforç entreveu la possibilitat d'una hipotètica reconstrucció d'aqueix text perdut; aplegant, confrontant y conjuminant els mil passatges dispersos ençá y enllá, sobre Clerecía, dins la major part d'obres lulianes.

Y altre tant en podríem dir del consemblant tractat,

(1) Y sinó, que ho diga l'infant de Castella, Don Juan Manuel, qui tan present el tenía y el saltetjá, per compondre el séu similar *Libro del Caballero et del Escudero,* y altres.

Digitized by Google

Doctrina de Príncep, també meteix llastimosament perdut, y del qual no'n roman altra noticia sinó la cita que'n fa l'autor, dins el *Blanquerna.* Basta posar esment a la suposició gens infundada, que qualcú ha feta, de que aqueix llibre pogué esser la font o pauta per redactar les interessants *Lleys Palatines* que varen regir en el palau y la cort dels Reys de Mallorca,—y que més tart plagiava En Pere IV el *Ceremoniós,*—pera atribuirli especialíssim interés històrich y plányer més vivament la seua malanada pèrdua.

Acabam d'anomenar un'obra d'En Lull, de tanta importancia sociològica o major que qualsevol altra de les citades fins aquí: el BLANQUERNA. En aquesta sí que s'es ben mester posarhi forqueta. Son detengut estudi, análisis y consiguent ressenya suposen, per l'estil del *L. de Contemplació,* un altre bon raig de diligent tasca. Basta donar una ullada a la rápida descripció qu'en feya el nostro D. Jeroni Rosselló (a. c. s.), y que rápida y tot, li bastá per omplirne una copiosa conferencia (1). A dins aqueix bellíssim llibre, que una ploma crítica de cap d'ala ha calificat de «*obra de hechicera ingenuidad y espejo fiel de la sociedad catalana del tiempo*» (2), s'hi tracta molt llargament y ab tota la amenitat d'una relació novelesca, de *cinch estaments de persones: de Matrimoni, de Religió, de Prelatura, de Apostolical Senyoría,* y finalment *de Vida ermitana* contemplativa.

Encara que poch conegut son primitiu text original y estampat una sola vegada, malament adulterat, rabetjantlo dins les aygües del Turia, ara aviat fará quatre sigles (Valencia, 1521), els lulistes erudits conexen ses traduccions, lo bastant per no haverne de fer aquí una ressenya minu-

(1) Estampada, amb tres més del meteix lulista, en el *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana,* (Novembre y Desembre, 1903.)

(2) *M. Menéndez y Pelayo:* pròlech a la reimpressió castellana del *Blanquerna:*—Madrit, 1881-83.

Digitized by Google

ciosa, exposant son pla y materia. El fil conductor del seu argument, reblit d'alegoríes y semblances entremesclades ab los més usuals fets y aspectes de la vida real, serveix de motiu o avinentesa per exposar tot un pla de millores socials y reformes religioses, inspirades en l'ideal místich del autor, que somiava possible capgirar el món y ferne un novell paradís, reduint tots els pobles, races y gents a l'unitat de fe cristiana. Final y suprema aspiració d'aquell ideal, es l'estat de *vida ermitana* que Blanquerna abraça resoltament, desexintse de tot afecte y lligam terrenal y tornant al punt de partida de la seua primera vocació. Místich esplay de l'ánima apassionadament contemplativa de Ramon Lull es aquell cántich divinalment eròtich del *Amich e Amat;* esquisida maravella de sentiment y d'enginy; aponcellat roser de tot l'any, que floría dins el poètich verger d'aquell creent fervorós que tant va amar y va escriure. Mes, per molt notable que sía'l valor de tan bell llibret encabit dins el *Blanquerna,* hi ha qu'advertir aquí que'l seu interés es més espiritual y literari que sociològich.

Derrera el *Blanquerna* (tret a llum a Montpeller, 1283,) segueix casi immediatament el Felix, *de Maravelles del món* (Paris-1285): obra vasta y abundosa en multitut de passatges que s'han de tenir en compte y prendre'n bona nota, com a expressió práctica y aplicada dels principis, criteri y modos de veure d'En Lull, sobre'ls estaments del món y la manera d'esser de la societat humana.—Singularment la part VIIIª *(Del Hom),* es un extensíssim, a estones difús, tractat d'Antropología: basta veure l'*índex* epigráfich dels seus copiosos 72 capítols.—Els innumerables *exemplis, semblances* y paráboles alegòriques escampades ab prodigalitat may exhausta per dins les 10 parts del llibre, son altres tantes espires y mirayets ahont feelment s'hi reflectexen les ullades y apreciacions del autor, sobre'l món y la societat del seu temps, eglesiástica y lléga.

Digitized by Google

Ofereix, endemés, interés sociològich molt especial el característich episodi que forma la 7.ª part *(Libre de les Besties)*, y que apart del problema històrich-literari que suscita, sobre la major o menor originalitat qu'en correspon a n'En Lull—confrontat amb el «*Roman de Renart*» (1), —planteja un'altra questió, encara fins al present no resolta: la de si En Lull en volgué fer simplement amb ell un de tants llibres d'instructiva y delitosa amenitat, o bé, valentse de l'alegoría y la fábula simbòlica que atribueix als irracionals les passions humanes, una crítica o censura de la societat monárquica y feudal del séu temps; o si no, (com suposen els autors de l'*Histoire Littéraire de la France, tom XXIX)*, un «*manuel de sagesse politique,*» tal volta fet per encárrech o indicació no del tot desinteressada (dins les *altes regions* de la cort reyal francesa) de la Reina Joana de Navarra, esposa de Felip *lo Bell*, o de sa mare Isabel d'Aragó, filla del nostro *Conqueridor* y germana, per lo meteix, del co-fundador de Miramar, l'alt En Jaume de Mallorca.

Sia com sia, un estudi ben detingut del *Libre de Maravelles* y un extracte ben ordenat de la molta y variada *mundología* de que están impregnades y reblides les séues págines, no poden mancar dins un estudi cabal de les Doctrines Sociològiques de Ramon Lull, sense produirhi grossa deficiencia.

Ni tampoch es possible ometre y passar per alt el peregrí y saborós *Libre de Sancta María*, encara inèdit en son text original poch menys que desconegut, y qu'en dia que surta a llum, constituirá una nova y curiosa revelació, fins y tot per molts de lulistes (2).

(1) Y també amb el *Pantchatantra, Kalila e Dymna, Sendebar*, etc.

(2) L'ha estampat ara, posteriorment, en edició gòtica *à petit nombre* d'exemplars y per compte de la *Societat Catalana de Bibliòfils*, el jove erudit En Joseph Pijoan, segons el m.s. existent a la Vaticana.

Digitized by Google

Una de les qualitats característiques més pronunciades y peculiars d'aqueix llibre, y que li imprimexen propi y singular segell y atractiu, es la combinació enginyosa del rahonament silogístich, segons la manera y pauta escolástiques tan familiars a-n En Lull, amb un estil y modo de dir netament popular, y a estones més que popular, *plebèu,* ab que fa parlar alguna de les simbòliques interlocutores; donant a lo que hi diu tal energía y vigor, que dificilment ho hauría pogut lograr amb altre llenguatge.

Tres alegòriques *dones (dominæ), Lausor, Oració* y *Entenció,* rahonen y departexen llargament amb un discret Ermitá (personificació ben transparent del autor) sobre les excel·lencies y prerogatives, virtuts y alteses de Nostra Dona Sancta María. Malavengudes les *dones,* tant o més que l'Ermitá, ab la dolentía y falta de fervor religiós reinants per dins tot el món, acorden fers'en enfora; y lluny de les gents, «*a ombra dun bell arbre, prés duna clara fontana*» (l'invariable paisatge luliá que sol servir d'escenari y fons) parlar de Nostra Dona, «*loant Lausor, e adorant Oració, e faent lermitá questions, e recomptant Entenció eximples per honor de Nostra Dona.*»—La ferventíssima *Oració* no ho pot sufrir, que Nostra Dona y son Fill síen tan poch honrats entre les gents mundanes; y amargament s'en plany y s'en alçura, fins a-n el punt d'arribarne a fer com a cárrechs a-n el Fill, de que permeta o comporti, per massa bò y generós, que sia sa mare tan poch honrada y venerada entre'ls cristians, y de més a més, desconeguda o fins y tot desjectada entre'ls gentils y'ls heretges.—Demunt aqueix tema giren y s'esplanen els 30 capítols *(començaments)* en que vé distribuit el llibre.—Y com es lògich y natural dins aqueixa tèsis, la gelosíssima *dona Oració* abomina y fustiga arreu tota quanta gent del món, alta y baixa, eglesiástica y lléga, segons el séu criteri no llaura dret, sino que va per torsudes víes, orba, pecadora y descaminada. Li fan chor *Lausor* y *Entenció,* y més d'una y

Digitized by Google

dues vegades la mesurada y discreta prudencia del Ermitá ha de posarhi orde y regit a les extremoses invectives y queixes de les tres *dones.*

Tal es la candorosa ficció de que's servía l'ardentíssim zèl d'En Lull y el séu esblamat afany religiós, per cingletjar aquella societat que ni de lluny feya lo qu'ell trobava qu'havía de fer, y dins la qual li tocá viure.

Ja en el pròlech se llamenta de que la gent anteposi'l bé personal o propi de cadascú a la pública utilitat, y preveu els mals y perills que podrá dur tal egoisme:

—En aquell temps (dix Lausor) que Roma senyorejava tot lo món, amaven los romans comuna utilitat, e per ço Roma havía virtut com senyorejás tot lo món... E tantost com aquella comuna utilitat fo divisa e los romans amaren specifica utilitat, enaxí que cascú amá més be propri que comú, adonchs Roma perdé la virtut e fo en declinament. ¡Ah, com eren aquells romans nobles de coratge, e com havíen nobles combatedors, dementre que comuna utilitat amaren!... On, si homens infeels que ells eren e qui de Nostra Dona conexensa ne amor no havíen, eren tan alts de coratge, ¡que sería ara en aquest temps, si los catholics enaxí comuna utilitat amaven, e que per tot lo mon... nostra Dona e son Fill faessen honrar!...

—Lausor amiga (dix Oració), no cal que tragats exempli dels romans, de comuna utilitat; car en aquest temps en que som, son unes gents qui son appellats tartres, los quals ha poch de temps que son venguts,... e comensen a senyorejar tot lo món, per ço car amen comuna utilitat de lur secta;.. e son gents sens fe e sens ley, e no han sciencia ni han conexensa de Deu ni de Nostra Dona; per que, es perill que no conquiren tots aquells qui comuna utilitat no amen. E dich vos aytant, Lausor, que gran rabó me par que, pus los homens qui han conexensa de Nostra Dona e de Deu no fan aquella honor a Deu e a Nostra Dona que deurien, que Deu los fassa tots esser sotsmesos de gents bestials,... per ço que ells punesca del falliment que fan a Deu e a Nostra Dona.

Digitized by Google

De Amor.—Plany amargament que síen els *petits* y els *pobres* aquells qui més amen Deu e Nostra Dona, y que'ls *grans* y *poderosos* en síen desenamorats: Cap. 6.

—*Verge, dona e donzella,... vos sabets que per deffalliment damor es lo vostre Fill gloriós, qui es amor, menys amat que neguna cosa daquest món;... car los homens daquest món més amen honraments e riquees e delits corporals, fembres, vida e parents que vostre Fill. On, con vostre Fill sia amor e vos siats mare e dona damor, ¿en ques pren ni com se pot fer que vostre fill e vos no siats més amats en est món que neguna altra cosa?... ¿E sabets que fa, regina, vostre Fill? metse en amor dalgunes velletes pobres e de poch poder, e sís fa en semblant manera en alguns pobres homens; e quaix de tots aquells qui son richs e de gran poder e qui farien moltes honors a vos e a vostre Fill, nos lexa amar ni los mou a amar; e enaxí amor entre nos no pot ni florir ni granar ni atroba en que puxa estar; per que us pregaría, reyna, que us plagués donar e trametre amadors, e daquests, molts qui sien poderosos;... e més de bon eximpli daría un home poderós a molt amar, que una velleta mesquina en que amor nos pot demostrar. Perque, us clam mercè, reyna, que mouats los prelats e los prínceps a tant amar, que moguen lurs sotsmesos a amar... e que síen molts homens qui desemparen lo món e totes coses, per so que puguen amar e donar sí meteys a mort, per amor... e per la honor de vos e de vostre Fill.*

De Veritat.—Exemple ahon se compara un prelat qui no compleix son ofici, amb la muller qui no volía retre el deute conjugal a son marit: » 8.

—*Recomptá Entenció que una dona se confessava de un prelat: aquella dona amava castedat e no volía pagadament a son marit retre son deute: si quel marit daquella dona feu fornicacio ab una folla fembra; per que, aquella dona nach consciencia, car veiarés li fo que ella hagués colpa de la fornicacio que son marit havía feta, e daçò ella se confessá al prelat, lo*

Digitized by Google

qual li doná penitencia e li dix que retés son deute pagadament a son marit, per ço que no peccás daquí avant ab la folla fembra. Con la dona hac feta sa confessio es fo partida del prelat, lo prelat entrá en consideracio, e consirá ell si era occasio de la ignorancia dels infeels qui ignorantment van a perdicio, com ell sia prelat per entencio de mostrar veritat de Christ e de Nostra Dona a tots aquells qui no la saben. On, dementre quel prelat estava en aquella consideracio, la consciencia li dix que enaxí com la dona peccava per ço com no satisfabía a la entencio per que ella era muller de son marit, que enaxí ell peccava per ço com no satisfabía a la entencio per que ell havía aquell offici.

Cap. 10. De Gracia: Torna insistir en lo de *pública utilitat;* y
» 11. encara més en el capítol De Sanctetat, ahon se queixa de que'ls richs y poderosos mostrantse indiferents y egoistes, no vajen derrera fer bé:

—*Reyna, en lo safir e en lo rubís e en carbonclo... ha molt més de virtut e de puritat que en lo marbre, qui es pedra de gran quantitat; empero sil safir el rubís ol carbonclo sestenien ab tota lur puritat en tan gran quantitat com lo marbre,... ¡qui poría aesmar la bontat ni la granea daquella pera preciosa! On, ¿sabets, Reyna, que fa vostre Fill? tramet sajús en lo món homens qui son grans en poder de diners, castells, viles e ciutats e emperis e regnats; e es lur granea enaxí com lo marbre. E aquests son la major partida inmundes e homens corrumputs e peccadors,... e aquests son aquells qui majorment destruen e corrumpen tot lo món e tot lo giren a lur honor e honrament. Encara fa més, Reyna, vostre Fill, qui tramet en lo món homens qui son de poch nombre,... car no han diners ni possessions ni no son molt preats en lo món; empero sanctetat e puritat han alcuna, de bondat. Mas ¿que val? que tant son pochs e han petit poder, quel món no poden convertir a bon estament;... e, Reyna! (dix Oracio) e ja us criden e us apellen les gents ¡Santa María, Santa María! de dia e de nit: ¿e que es açò, que*

Digitized by Google

vostre Fill no tramet homens de gran santetat, e molts, e de gran poder? e dir vos he, Reyna, molt més valría un home en lo món, qui fos de gran santetat, bondat e poder, que molts homens petits... &c.

De Justicia.—Interessant capítol, que fineix amb un bell y significatiu *exempli:* Cap. 12.

—Parlá e recomptá Entencio e dix que en una terra havía un Rey qui era sant hom e qui amava molt justicia. Un dia sesdevench quel Rey cavalcava per una ciutat on estava, e passá davant la cort on se tenien los plets; e un pobre hom cridá en alt e dix aquestes paraules:—Sènyer En Rey, vos sots rey per entencio que siats just en tenir justicia; e per ço que tenir la puscats, vos son donats castells, viles e ciutats. Mes tants son de avocats e de malvats jutges, que tota vostra cort destruen e corrumpen, e negun plet nos mena en vostra cort, que nos hi corrumpa justicia per diners; e los plets qui porien esser determenats en breu temps, fan jutges e avocats durar longament, e son robadors e enamichs de justicia e de la entencio de lur offici e del vostre.—Molt consirá lo rey en les paraules que aquell hom debía, e viu en aquella plassa molts jutges e molts avocats, e dix aquestes paraules:—Nos cové que justicia sia sens amich ni injuria sens enemich. On, daquí avant jo vull, a honor de Sancta María, que en aquesta ciutat no haia mas un jutge e quatre avocats: e vull quel jutge els avocats sien a ma messió e que no prenguen diners ne servey de negun hom; e si u fan, que sien encorreguts en cors e en haver.—Aquest Rey (dix Entencio) doná grans messions e grans rendes al jutge e als avocats, per entencio que amassen justicia e que fossen amichs de justicia e enemichs dinjuria; e consirá que enaxí era justa cosa quel jutge e los avocats fossen bé dotats per tenir justicia, com era rahó que ell fos bé dotat per esser rey e guardar son poble. Aquest ordonament meteix feu lo Rey per totes les altres ciutats; e dementre que aquell Rey visch, tench sa terra en gran justicia e en gran pau:

Digitized by Google

e per la justicia que tenía, se exíen molts homens daltres regnats e venien estar en son regne.

Cap. 20. De Fe.—Los dos tresors de Sancta Esgleya: bens temporals y sants homens per propagar la fe. Pregaria qu'en fa la *dona Oracio*, d'un y altre:

—*Dolça Regina, dos tresors ha en Sancta Esgleya, los quals vos deman, a exaltacio de la sancta fe romana. Lo un tresor queus deman, es dels bens temporals, dels quals ha lesgleya gran abundancia: lo qual es dat a lesgleya per conservar e guardar la fe e recobrar lo sepulcre e les altres terres que ha perdudes lesgleya. Daquest tresor vos deman la decima per tots temps; del qual sien fetes guerres corporals als enemichs de la Sancta Esgleya, e quen sia dada messió a fer monastirs e mostrar diverses lenguatges a aquells qui volrán anar preycar la sancta fe per lo món. Laltre tresor, Reyna, es los sants homens qui son savis e devots; car molts ne son qui volenters yríen preycar per tot lo món los evangelis, sil lenguatge sabíen e si era quils trametés; perque us clam mercè, Regina, que vos aquests dos tresors me donets, e que no men digats de no; car si u fets, fort ne sería despagada; e gens vostre Fill no ha donat de bades aquests dos tresors, ni vol que síen ociosos. ¡E com, Regina! ¿e es neguna cosa en que lesgleya puxa tan bé metre son tresor, mas en aquella cosa per que li es dat? ¿e es neguna cosa millor que morir per la fe, e donar, per la fe a honrar e multiplicar, e cors e diners e honors e tot sí meteix? ¿E no valría més fer monastirs, e nodrir homens infants en aquells monastirs, e enamorarlos de morir per la fe, e mostrarlos sciencies e lenguatges a preycar la fe, que comprar castells, camps e vinyes e cases e palafrens, a sos nebots e a sos frares e parents? E los sarrabins, Regina, qui son homens sens fe, ja nodrexen homens axexins* (1), *qui van per lo món occiure los*

(1) Alusió a la secta dels *baschischins* (homens embriagats de la beguda *baschisch)*, fundada a Siria pe'l famós «*Vell de la montanya.*» D'aquí vé etimologicament el mot *assessí.*

Digitized by Google

reys els alts barons, per honrar lur secta e per deshonrar la fe romana: ¡e, Regina, no men fassats més parlar, e consentits a ma demanda! car per cert vos fas saber que del tresor de Sancta Esgleya no men tench per pagada, car nom es veiayres que bé sia partit, ne que sia retornat a la entencio per que es dat. —Plorá Oracio, e pregá Nostra Dona que si en res de ço que havía dit havía errat, que li fos perdonat, car veritat e sobregran coratge la fabía axí parlar, e la gran volentat que havía com la sancta fe fos honrada... &c.

De Pobretat.—Riquesa de bens temporals y pobresa d'esperit; mal us d'aquells bens; riqueses ocioses: opinió de que en aquest món hi ha molt y mal repartit: socialisme democrátich luliá: Cap. 26.

—Vos, Reyna, que sots dona e donzella, sabets que pobretat sperital e riqueses temporals se poden assats passar la una a laltra, car la pobretat sperital es forma que informa e regla e ordena la riquesa temporal; per que us clam mercè, Reyna, que vos a aquells e aquelles qui han riqueses temporals trametats pobretat sperital; mas vos, Reyna, tots dies donats diners, camps e vinyes, castells, viles e ciutats; e no es qui do pobretat sperital, car aquells a qui donats les riqueses sens pobretat sperital, nos poden sadollar de les riqueses; ans vos dich, Reyna, que on més han de les riqueses, més ne volen haver, e no fan sino ajustar riqueses: e los pobres qui per la vostra amor demanen almoyna, moren de fam, e los richs tenen les riqueses empatxades, enaxí que no servexen a ells ni a altres. Mas si los homens qui han temporals riqueses havíen pobretat sperital, sadollar síen de les riqueses e amar les bíen segons granea de bondat... ¿E no es açò gran malea e gran vici que un hom haja tanta de riquesa que abastaría a cent o a mil homens, qui serien richs e qui fariên més de be, cascú, que ell no fa?... ¡Ah, Reyna, que trop son mal partides les riqueses daquest món! empero vos no hi guanyats res; car los richs qui les han, apenes vos nomenen, ni en vos han tanta desperansa com en lurs ri-

Digitized by Google

queses; ans vos dich que us desonren, e blastomen moltes vegades los pobres que per la vostra amor son pobres e demanen almoyna...—Fellona fo Oracio, e diguera més paraules si lermitá no mogués questio... &c.

Cap. 27. De Almoyna.—Més encara sobre'ls richs y pobres y el desequilibri econòmich; se plany d'iniquidats y d'injusticies socials... Antipatía y malavinensa entre pobres y richs: «*¿e no valría més ques concordassen?*» Si'ls richs no volen esser caritatius, ¡llevarlos els bens y tresors que possehexen, dels quals no'n son senyors, sinó guardadors, y donarlos als pobres!

—*Reyna de vida, vos ja sabets que, a les vegades com lo pobre demana almoyna al rich, lo rich diu de no al pobre: e com lo pobre li requer almoyna per la vostra amor moltes vegades, quel rich diu al pobre vilanies, blastomies e males paraules; e lo pobre diu al rich paraules bones, honorables, humils e virtuoses: ¿e no valría més, Reyna, quel rich el pobre se concordassen en caritat e amor, justicia e virtut, que quant la un ha virtuts e laltre vicis? ¡E vos, dona que sots justa, estatsme a rabó! en aytant que si lo pobre qui demana al rich almoyna diu bones paraules e humils e dona al rich bendiccions, ¿que direts vos a mí, qui us deman, per los pobres de virtuts, almoyna? ¿dirmen ets de no, e dirmets paraules ergulloses? ¡Ah, gloriosa, bajats pietat, e donats virtuts a aquells qui no les han; e si les han, multiplicats lurs virtuts en granea de bondat, perseveransa e sanctetat! E encara us prech, Reyna, que vos dels bens temporals fassats fer almoyna a aquells qui son richs: e si no la volen fer, ¡per ma fe! toletslos lurs riqueses, e donatsles a altres quin fassen almoyna; car no es rabó que ells tenguen aquelles riqueses empatxades, e majorment en aquells qui son richs dalmoynes; car les almoynes vos, Reyna, sots tenguda que les guardets e les salvets als pobres, de qui son; e a aquells qui sots umbra e confiança de vos les han donades, sots tenguda a rabó; e rabó de natura es e ho consent, que vos salvets la co-*

Digitized by Google

manda que a vos han comanada, mas que vos, Reyna, soffirats que sien tants homens luxuriosos, ergullosos, avars, vanagloriosos e grans menjadors e bevedors, plens de males custumes, e que ells possebesquen los bens dels pobres, qui moren de fam, set, nuedat, fret, e tot dia criden «¡per amor de Nostra Dona, almoyna, almoyna!»...

. . . . . .

Es un may acabar, y al meteix temps tasca impossible, el voler condensar, depressa y en poques págines, tots els passatges y fragments lulians de vertadera importancia y significació *sociològica*. Prou y massa que ho revelen y fan patent aquests pochs escapolons de mostra, transcrits aquí a corre-cuyta.—Aquests derrers axí meteix basten pera fer veure que'l *Libre de Sancta María* es un dels que no s'en pot prescindir, sense gran buyt o omissió, en tractar de ferne un estudi arredonit, de sociología luliana.

Y el cas es, que en arribar a-n aquest punt y tenir vistes y extractades y espigolades les obres de les que n'hem feta breu relació, llavors un pot considerar que's troba a mitjan camí, o no tant, del que s'es mester recórrer.

Cronologicament, derrera aquests llibres en romanen altres tants y encara més, contenint ab més o menys abundancia, llevor y doctrina sociològica. Dins l'*opus* lulíá, pot ben dirse que tot se té: es un tot armònich y entrunyellat, un organisme vibrant y viu, un arbre ple de sava, esponerós, sense cap branca sobrera (1).

Fent-ne un estudi sociològich, podrá prescindirse fins a un cert punt—però no absoluta ni totalment—de fullejar y repassar les obres purament especulatives y més abstractes, com l'*Art General*, l'*Art Demostrativa* y l'*Art Inventiva* (per no citar més que les tres capdals), ab tota la

(1) Dexam de banda ara aquí els altres conceptes y punts de vista desde'ls quals criden l'atenció els textes lulians originals, y merexen detingut y madur exámen.

Digitized by Google

llarga serie de tractadets derivats o complementaris que cadascun d'aqueys tres du derrera, com a coarrichs de coa d'estel; mes no hi ha escusa ni manera hábil de dexar de veure, confrontar detengudament y esbessonar moltes altres obres. Per exemple:

Els diversos tractats de controversia o polèmica: *Libre del Gentil, De Sancto Spiritu, De quinque sapientibus, Liber Tartari et Christiani, Disputatio Raymundi christiani et Hamar sarraceni...*

Els estratègichs o expositius de la creuada militar qu'En Lull may cessava de proposar com a necessaria: *Liber de Fine, De Acquisitione Terræ Sanctæ...* y altres consemblants, ahont recomana aliances entre les nacions cristianes, y l'unificació de les milicies cavalleresques (Templaris, Hospitalers, Sanjuanistes... etc.)

Y llavors, tornant reprendre el fil de les seues obres no sistematicament subjectes al formulisme silogístich y a les figures de l'*Art,* interessará extractar y notar:

El poema del *Desconort,*—y amb ell el mogut *Cant de Ramon:* tots dos de valor y significació no exclusivament literaria o poètica; lo meteix que les cobles del *Concili.*

El copiosíssim *Arbre de Sciencia,* especialment ses parts denominades *Arbre Imperial, Apostolical, Humanal,* y el curiós y pintoresch *Arbre dels Exemplis.*

El *Libre de Entenció,* escrit per adoctrinament del seu fill, com la *Doctrina Pueril,* de la qual vé a esserne complement o comentari en alguns capítols: *(De Matrimoni, de Infeels, de Prelat, de Religiós, de Clergue, de Príncep, de Cavallers, de Poble,* etc.)

El *Libre de Mil Proverbis.*

El *de Clericis* (especialment son pròlech o intròit).

El *de Natali Pueri Parvuli,* endressat al Rey de Fransa, Felip *le Bel,* amb intenció y mira social y política.

El molt singular *Phantasticus,* ahont s'hi lligen consideracions personalíssimes d'En Lull y un original y notable

Digitized by Google

judici crítich de les creuades, explicant com axí s'en malograren els resultats.

Finalment y de més a més: com Ramon Lull no va esser simplement un teòrich idealista, sino també home de fets y d'acció constant, viva, infatigable, s'es mester completar l'exámen y l'estudi dels séus llibres amb el de la seua vida que, en gran part, ressurt del fons y contengut d'aquells, y se completa en algunes ocasions amb el text original primitiu de la séua *Biografía coetánea.*

Sols axí, y posant esment a l'estat social y polítich de l'Europa a les derreríes del sigle XIII y comensament del XIV, per *enfocar* bé l'època d'En Lull, y confrontant les seues doctrines y teoríes ab les dels altres pensadors y filosofs d'aquell temps, podrá durse a bon acabament un estudi sencer y fonamentat, com el que senyalava el tema qui m'ha fet escriure, a la desgarbada y frissant, aquesta cinquantena de págines a lloure.

Axí meteix, ben mirat, per un enteniment clar y per una ploma erudita, ben trempada y que no fris, ¡n'hi ha un bell redòl, de tasca curiosa y entretenguda!

FI DE LA PRIMERA PART.

Digitized by Google

Digitized by Google

Post-scriptum

AQUESTA primera part s'es impresa y s'en son posats en circulació alguns exemplars, abans de dexar enllestida y estampada la segona, per dues rahons:—1.ª Per atendre y satisfer el natural bon desitj del generós ofertor del premi, de veure publicat el treball que's presentá a-n el certámen;—y 2.ª Perque aquests primers fulls servesquen com a *specimen* y mostra tipográfica del *format* y de la lletra ab que desd'ara s'estamparán, en bon paper de fil fabricat aposta, els novells volums de la edició original de les OBRES DE RAMON LULL, que la malaltía y la mort de D. Jeroni Rosselló dexaren interrompuda.

Els fragments textuals y extractes inclosos dins aquest estudi, son trèts directament dels manuscrits que per la metexa edició va reunint y té preparats la Comissió editora.

L'única *errada* de caxa, observada dins el text, (línea final de la pag. 21, ahont diu *nasquit* en lloch de *nasquist)*, ja queda esmenada a ploma. En quant a errors de concépte, que en la part no literalment luliana es fácil qu'abunden més, l'autor s'encomana a l'indulgencia dels benvolents lectors, ateses les circunstancies ja indicades per endavant, a dins la dedicatoria.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

574

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Estudi de les doctrines sociologiqu
Widener Library 003571834
3 2044 084 678 523